

Bu proje Avrupa Birliği tarafından eş finanse edilmektedir.

Çocuk Hakları Üzerine İyileştirme Güçlendirme ve Adalete Erişim Raporu

acar

Accountability for Children
Advocacy for Rights
Çocuklar için Hesap Verebilirlik
Haklar için Savunuculuk

unicef
her çocuk için

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	2
1. GİRİŞ	3
2. ARKA PLAN	5
3. AMAÇ VE HEDEFLER	7
3.1. Amaç	7
3.2. Hedef Grup	7
3.3. Çalışmanın Yöntemi	7
3.4. İzleme Araçları ve Katılım	7
3.5. Tematik Kapsam	7
3.6. Coğrafi Kapsam	8
3.7. Kronolojik Kapsam	8
4. METODOLOJİ	9
4.1. Genel Yaklaşım	9
4.2. Etik Hususlar	9
4.3. Risk Faktörü	9
5. OLGULAR, ANKETLER, ANALİZLER, ÖLÇÜMLER	10
5.1. Etik Onay	10
5.2. Anketler	10
5.3. Veri Analizi	11
5.4. Diyarbakır İli Bulgular / Ölçümler	11
5.5. İzmir İli Bulgular / Ölçümler	12
6. ÇALIŞTAYLAR	13
6.1. İzmir Çalıştayı	13
6.2. Diyarbakır Çalıştayı	13
7. İZLEME FAALİYETLERİ	15
7.1. İzlemenin Amacı	15
7.2. Vakaların Sınıflandırılması / Ölçümler	15
7.3. Vakaların İllere Göre Dağılımı / Ulaşılan Vaka Sayısı	19
8. ÇEVİRİMİÇİ VE YÜZ YÜZE GÖRÜŞMELER	20
8.1. Geri Dönüş ve Değerlendirme / Ölçümler	20
9. BULGULAR	24
10. ÇIKTILAR & DENEYİMLER	26
11. TAVSİYELER	27
12. SONUÇ	28
13. REFERANSLAR	29
14. TEMEL ÇOCUK HAKLARI	30

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AK	Avrupa Konseyi
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı Veya Aşağılayıcı Muamele Ya da Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi
ÇHS	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
İHK	İnsan Hakları Komitesi
KVKK	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
MSHS	Medeni Ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

1. GİRİŞ

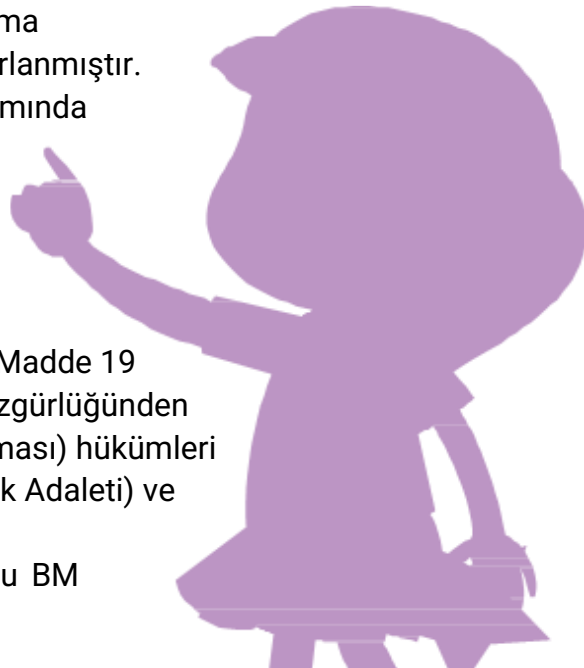
Baran Tursun Vakfı, özellikle kolluk kuvvetleri kaynaklı hak ihlalleri alanında izleme, raporlama ve savunuculuk çalışmaları yürüten bir kurumdur. Vakıf, çocukların ve ergenlerin gerek gündelik yaşamda gerekse özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ortamlarda maruz kaldıkları kötü muamele, şiddet ve yaşam hakkı ihlallerini temel bir insan hakları sorunu olarak tanımlamakta ve bu alanda sistematik izleme faaliyetleri yürütmektedir. Çalışmalarında öncelikli olarak çocukların iyi olma hâllerinin güvence altına alınmasına, adalete erişimlerinin sağlanmasına ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesine odaklanmaktadır.

UNICEF tarafından yürütülen ve AB tarafından eş-finanse edilen ACAR Projesi kapsamında hazırlanan bu çalışma, çocukların ve ergenlerin yaşam hakkı, adalete erişim ve kötü muameleden korunma dahil olmak üzere temel haklarının korunmasına ilişkin bilgi birikimini güçlendirmeyi ve izleme kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda standartlaştırılmış veriler toplanmış, veriye dayalı analizler yapılmış ve bulgular uluslararası çocuk koruma standartlarına uygun biçimde raporlanmıştır.

Yürütülen izleme faaliyetleri kapsamında elde edilen bulgular v Türkiye'nin taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) başta olmak üzere uluslararası insan hakları normları ışığında analiz edilmiştir.

Özellikle Madde 6 (yaşam hakkı), Madde 19 (şiddetten korunma), Madde 37 (özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunması) hükümleri ile ÇHS Genel Yorum No. 10 (Çocuk Adaleti) ve Komite'nin Türkiye'ye ilişkin Sonuç Gözlemleri, Türkiye'nin taraf olduğu BM

Baran Tursun Vakfı, çocukların ve ergenlerin gerek gündelik yaşamda gerekse özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ortamlarda maruz kaldıkları kötü muamele, şiddet ve yaşam hakkı ihlallerini temel bir insan hakları sorunu olarak tanımlamakta ve bu alanda sistematik izleme faaliyetleri yürütmektedir.

İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) hükümleri, özellikle Madde 2 (önleme yükümlülüğü), Madde 12 (etkili ve hızlı soruşturma) ve Madde 16 (işkence dışındaki kötü muamelelerin de yasaklanması), çocukların gözetiminde ve ceza adaleti sürecinde maruz kaldıkları ihlallerin değerlendirilmesinde tamamlayıcı normatif dayanak olarak dikkate alınmıştır.

Buna ek olarak, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (Madde 6 ve 7), İşkenceye Karşı Sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHM) (Madde 2, 3, 6 ve 13), Avrupa Konseyi (AK) İşkenceyi Önleme Sözleşmesi (CPT) ve AK Çocuk Dostu Adalet Rehber İlkeleri (2010) Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası yükümlülükleri ortaya koymaktadır.

Ulusal düzeyde ise Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, bağlayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Anayasa m. 17 yaşam hakkını, maddi ve manevi varlığın korunmasını güvence altına almakta, m. 41 devlete çocukların korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü getirmekte ve m. 90/5 ise temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde uluslararası sözleşmelere öncelik tanımaktadır.

Bu hukuki ve normatif çerçeve, ACAR Projesi, Sivil Toplum İş birliği Programı, kapsamında yürütülen izleme çalışmalarında elde edilen bulguların hem ulusal hem de uluslararası standartlara göre değerlendirilmesini sağlamış, raporda yer verilen politika önerileri ve tavsiyelerin dayanağını oluşturmuştur. Böylece proje, yalnızca mevcut ihlallerin görünür kılınmasına değil, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri doğrultusunda çocukların korunması, kolluğun hesap verebilirliğinin güçlendirilmesi ve adalet erişimin güvence altına alınması için somut bir referans noktası yaratmıştır.

2. ARKA PLAN

Çocuklar ve ergenlerin kolluk kuvvetleriyle karşılaştıkları durumlarda insan hakları ihlali riskiyle karşılaşmalarına yol açan çeşitli faktörler bulunmaktadır.

Öncelikle çocuk ve ergenlerin haklarını korumaya yönelik hukuki ve kurumsal çerçevenin hem mevzuatta hem de uygulamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Faillerin tespiti ve cezalandırılmasındaki eksiklikler, soruşturma ve kovuşturmalarda tarafsızlık ve etkinlik ile idari denetimdeki zayıflıklar başlıca sorun alanlarını oluşturmaktadır. Bu tespitler, BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 2023 tarihli Sonuç Gözlemlerinde de vurgulanmış ve Türkiye'ye çocuk adalet sistemini güçlendirme, özgürlükten yoksun bırakmayı son çare haline getirme ve kolluk kaynaklı kötü muamele iddialarını bağımsız biçimde soruşturma çağrısı yapılmıştır (CRC/C/TUR/CO/4-5).

2015 yılında yürürlüğe giren 6638 sayılı İç Güvenlik Kanunu, kolluğun güç kullanma yetkilerini önemli ölçüde genişletmiştir. Kanunda yer alan “öngörü”, “makul şüphe” ve “takdir” gibi soyut kavramlar, uygulamada her kolluk görevlisi tarafından farklı şekilde yorumlanabilmektedir. Bu durum, güç kullanımının sınırlarının belirsizleşmesine ve bazı durumlarda uluslararası insan hakları standartlarıyla bağdaşmayan uygulamalara yol açmaktadır. Saha gözlemleri ve izleme faaliyetleri, bu belirsizliğin doğrudan etkisi olarak aralarında kadınların ve çocukların da bulunduğu kişilerin yaşam hakkının ihlal edildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kolluğun güç kullanımı konusunda orantılılık ve zorunluluk ilkelerine dayalı, açık ve denetlenebilir güvencelerin acilen geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Orantılılık ve zorunluluk ilkelerinin uluslararası insan haklarına uygun olarak kullanılmamasının bir sonucu da tehdit oluşturmayan veya şiddet eylemine başvurmayan çocukların gündelik yaşamda kolluk güçlerinin orantısız müdahalelerine maruz kalması olarak tespit edilmiştir. Sokakta, parklarda, okula giderken, hatta evlerinde, annelerinin kucaklarında dahi bu tür kötü muamele ve şiddet vakaları bildirilmiş ve hatta bazı durumlarda yaşam hakkı ihlaliyle sonuçlandığı görülmüştür.

BM İnsan Hakları Komitesinin 2024 tarihli sonuç gözlemleri, özellikle yaşam hakkının korunması (Madde 6) ve işkence ile

kötü muamele yasağı (Madde 7) bağlamında, kolluk güçlerinin orantılı güç kullanımı ve hesap

verebilirliği konusunda endişelere işaret etmiştir (CCPR/C/TUR/CO/2).

Adalet arayışına giren ailelerin çoğu kez ek davalar ve karşı davalarla karşılaştığı, bu durumun etkili çözüm yollarına erişimi zorlaştırdığı gözlemlenmiştir.

Ayrıca ulusal düzeyde hak ihlallerinin coğrafi olarak farklılık gösterdiği ve özellikle bazı bölgelerde vaka sayılarının yoğunlaştığı tespit edilmiştir. BM İşkenceye Karşı

Komite'nin 2024 tarihli Sonuç Gözlemleri de benzer biçimde, işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin etkili, hızlı ve bağımsız soruşturmaların eksikliğine ve cezasızlık algısının toplumsal düzeyde yerleşmiş olmasına dikkat çekmiştir (CAT/C/TUR/CO/5).

Uluslararası ve ulusal gözlemler, kolluk personeli tarafından orantısız güç kullanımı, delillerin bağımsız biçimde toplanmaması ve güvenilir raporlama ve başvuru mekanizmalarının sınırlılığı gibi yapısal sorunların sürdüğünü göstermektedir. BM İşkenceye Karşı Komite, 2024 tarihli Sonuç Gözlemlerinde, kötü muamele iddialarının etkin, zamanında, bağımsız ve tarafsız biçimde soruşturulmadığına dikkat çekmektedir. Özellikle kolluk iddialarını soruşturacak bağımsız mekanizmaların yok olduğu ve cezasızlık ortamının devam ettiği vurgulanmıştır.

Ayrıca zor kullanımı ve kötü muamele iddialarının genellikle hafif cezai düzenlemelerle sonuçlandığı üzerinde durmuştur.

Sonuç olarak, elde edilen bulgular Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yer alan yükümlülüklerle ve Anayasa hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde, çocuklara yönelik koruyucu mekanizmaların güçlendirilmesi, kolluk kuvvetlerinin hesap verebilirliğinin sağlanması ve çocukların adalete erişim haklarının güvence altına alınmasının acil bir gereklilik olduğu görülmektedir.

3. AMAÇ VE HEDEFLER

3.1 Amaç

Proje, kırılğan durumdaki çocuklar ve ergenlerin hem toplumsal yaşamda hem de özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları ortamlarda maruz kaldıkları şiddet, ayrımcılık ve yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Özellikle kolluk görevlileri tarafından orantısız güç kullanımına ilişkin durumlara özel önem verilmektedir. Proje ayrıca çocuk haklarına ilişkin uygulamaların geliştirilmesini, hayata geçirilmesini ve korunmasını uluslararası standartlara uygun şekilde güçlendirmeyi hedeflemektedir.

3.2 Hedef Grup

Bu çalışmanın doğrudan hedef grubunu, kolluk kuvvetleriyle karşılaşan ve hem toplumsal yaşamda hem de özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları ortamlarda şiddet ve ayrımcılık riski taşıyan, kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanımıyla karşı karşıya kalabilen çocuklar ve ergenler oluşturmaktadır. Dolaylı hedef grubu ise çocukların ve ergenlerin korunmasını, iyi olma hallerini ve katılımlarını destekleyebilecek kurumlar, uzmanlar ve ilgili paydaşlardan oluşmaktadır.

3.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, uluslararası çocuk koruma ve insan hakları normları ve standartlarına uygun biçimde tasarlanmış ve yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde etik onay süreci ve koruma ilkeleri gözetilerek çocuklar ve ergenlerle yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Yöntem, arka plan bilgilerinin derlenmesi, kanıt üretilmesi, bulguların analiz edilmesi ve ölçüm, sınıflandırma, görselleştirme ve raporlama yoluyla sunulmasını kapsamıştır. Çocukların aktif katılımıyla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri de çocukların perspektiflerinin çalışmaya yansıtılması için temel araçlardan biri olmuştur.

3.4 İzleme Araçları Ve Katılım

Projenin temel bileşenlerinden biri, çocukların ve ergenlerin izleme, veri toplama, veri tabanı geliştirme ve raporlama süreçlerine anlamlı katılımının sağlanmasıdır. Bu katılım, çocukların özgüvenlerinin desteklenmesi, olası şiddet, ayrımcılık ve yaşamsal hak ihlallerine dair temel kaygılarının azaltılması, koruma ve katılım hakkının kapsamının öğrenilmesi, farkındalık düzeylerinin artırılması ve çocuk hakları savunuculuğu konusunda becerilerinin gelişmesini amaçlamaktadır.

3.5 Tematik Kapsam

Çalışma, şiddet, ayrımcılık, yaşam hakkı, adalet erişimde karşılaşılan engeller ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler dahil olmak üzere çocuk haklarına ilişkin temel temalara odaklanmıştır. Bu çerçevede izleme faaliyetleri, çocukların ve ergenlerin hem toplumsal yaşamda hem de özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları ortamlarda kolluk müdahalelerinden kaynaklanan hak ihlallerine maruz kaldıkları vakaları incelemiştir. Kısa dönemli izleme faaliyetleriyle toplanan veriler, uluslararası raporlama standartlarına uygun şekilde görsel ve istatistiksel araçlarla derlenmiş, analiz edilmiş ve sunulmuştur.

3.6 Coğrafi Kapsam

İzleme faaliyetleri Türkiye'nin tümünde yürütülmüştür. Vakalar ülke genelinde kaydedilmekle birlikte bulgular, yaşam hakkı ihlallerinin özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu bölgelerde Diyarbakır, Şırnak ve Van gibi illerde daha yüksek sayıda vaka belgelenmiştir. Bulgular, bu bölgelerde yaşayan çocuk ve ergenlerin kolluk müdahaleleri bağlamında hak ihlallerine maruz kalma risklerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

3.7 Kronolojik Kapsam

İzleme faaliyetleri 2007–2024 dönemini kapsamaktadır. Bu süreçte bildirilen vakaların sayısındaki dalgalanmalar özellikle analiz edilmiş, eğilimler Türkiye'nin daha geniş sosyolojik ve siyasi bağlamıyla birlikte değerlendirilmiştir. Toplanan veriler, 2015 yılında özellikle Diyarbakır ve çevre illerde en yüksek vaka yoğunluğunun kaydedildiğini ortaya koymuştur.

4. METODOLOJİ

4.1 Genel Yaklaşım

Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. İlgili yayımlanmış raporların incelenmesini de içeren kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Birincil veriler, 15-19 yaş aralığındaki çocuklarla gerçekleştirilen anketler ve odak grup görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Odak grup görüşmeleri 8-10 çocukla yürütülmüş, anket görüşmeleri ise 15-20 çocuğu kapsamıştır. Toplamda, İzmir ve Diyarbakır'da 20 çocukla odak grup görüşmesi, 30-40 çocukla ise anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çocukların katılımını artırmak amacıyla STK'lar, barolar ve ilgili kurumlar aracılığıyla ulaşım sağlanmış, kurumlar bilgilendirilerek çocukların güvenli şekilde faaliyetlere katılımı desteklenmiştir.

4.2 Etik Hususlar

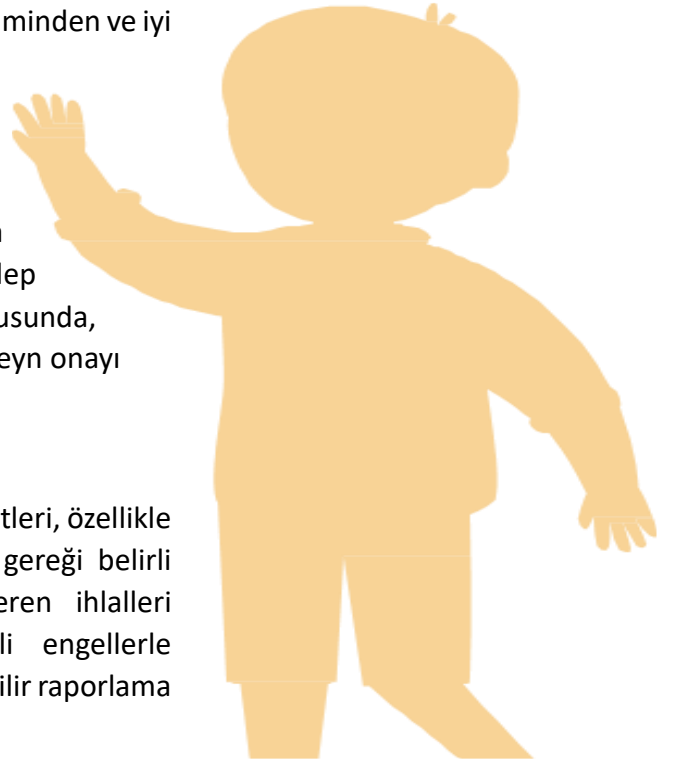
Tüm proje faaliyetleri, Baran Tursun Vakfı'nın çocuk koruma politikası ve uluslararası çocuk hakları standartlarına uygun bir şekilde yürütülmüştür. Çocuklarla doğrudan çalışan ekip üyeleri, çocuk hakları alanında deneyimli STK'larla yapılan hazırlık toplantılarına katılmış, bu sayede mevcut bilgi birikiminden ve iyi uygulama örneklerinden yararlanmıştır.

Proje faaliyetleri kapsamında kişisel bilgilerini paylaşan tüm katılımcılardan Baran Tursun Vakfı tarafından hazırlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamında hazırlanan aydınlatma metni üzerinden imza alınarak kişisel hiçbir bilgi talep edilmemiştir. Çocukların üstün yararı ilkesi doğrultusunda, atölye çalışmalarına katılan tüm çocuklar için ebeveyn onayı alınmıştır.

4.3 Risk Faktörü

Çocuk haklarının izlenmesi ve savunuculuğu faaliyetleri, özellikle temel insan haklarıyla ilişkili olduğunda, doğası gereği belirli riskler barındırmaktadır. Kamu görevlilerini içeren ihlalleri belgeleyen kurum ve bireyler sahada çeşitli engellerle karşılaşabilmekte, bu durum veri toplama ve güvenilir raporlama süreçlerini zorlaştırabilmektedir.

Kamu görevlilerini içeren ihlalleri belgeleyen kurum ve bireyler sahada çeşitli engellerle karşılaşabilmekte, bu durum veri toplama ve güvenilir raporlama süreçlerini zorlaştırabilmektedir.

5. OLGULAR & ANKETLER ANALİZLER & ÖLÇÜMLER

5.1 Etik Onay

Çocuk ve ergenlere yönelik yapılan yüz yüze çalışmalar için gerekli kılınan Etik Onay, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim Aziz Yağan'ın bilimsel araştırmasıyla Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 12.02.2025 tarih ve E-14679147- 663.05-870739 sayılı raporu ile ikmal edilmiştir.

5.2 Anketler

Çalışmanın anket bileşeni, çocukların ve ergenlerin kolluk güçleriyle karşılaşma deneyimlerine, şiddet ve kötü muameleye ilişkin algılarına ve adalete erişim ile hukuki yardım mekanizmalarına dair farkındalık düzeylerine yönelik ön bulgular elde etmek amacıyla tasarlanmıştır.

Baran Tursun Vakfı özellikle kolluk tarafından orantısız güç kullanımı, yaşam hakkı ihlalleri ve adalete erişim konularına odaklanmaktadır. Bu çerçevede mevcut verilerden yararlanılarak atölye çalışmaları düzenlenmiş, çocuklar ve ergenlerle anketler yapılarak görüş ve deneyimlerine başvurulmuştur.

Anket çalışması Türkiye genelini temsil etmemekle birlikte, ön değerlendirme amacıyla İzmir ve Diyarbakır illerinde düzenlenen atölyelerde gerçekleştirilmiştir.

Şiddet ve kötü muameleye ilişkin sorular, çocukların psikolojik ve fiziksel şiddeti kendi tanımları doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu tanımlar arasında tokat atma, itme, copla vurma, hakaret, küfür, korkutma, tehdit etme, gereksiz yere üst arama yapma, uzun süre bekletme ve sert müdahaleler yer almıştır. Anketlerin ardından baro avukatları tarafından çocuk hakları ve hukuki yardım mekanizmaları konusunda farkındalık çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda çocukların %90'ı hukuki yardım mekanizmaları konusunda bilgi düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Böylece anket çocukların hak ihlallerine dair farkındalıklarını, kötü muameleye ilişkin algılarını, adalete erişim bilgilerini ve hukuki başvuru yollarına dair bilgilerini güçlendirmiştir. Anket kapsamında ayrıca çocukların şiddet vakalarında hangi kuruma başvurabilecekleri sorulmuştur. En sık belirlenen kurumlar, Karakollar, Barolar ve Kaymakamlıklar yer almıştır.

Bu çalışmalar sonucunda çocukların %90'ı hukuki yardım mekanizmaları konusunda bilgi düzeylerinin arttığını belirtmiştir.

5.3 Veri Analizi

KÖTÜ MUAMELENİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

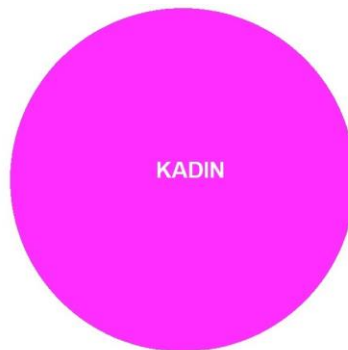
Anket çalışmasına Diyarbakır'dan 21, İzmir'den ise 20 çocuk ve ergen katılmıştır. Bulgular, kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kalma durumlarının Diyarbakır'da daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bölgenin coğrafi, kültürel ve siyasi bağlamının bu durumun sıklığını etkilediği değerlendirilmektedir. Bu gözlemler, sorunun nedenlerini daha iyi anlamak ve uygun politika önerileri geliştirmek amacıyla daha derinlemesine araştırmalar yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır

5.4 Diyarbakır İli Bulgular & Ölçümler

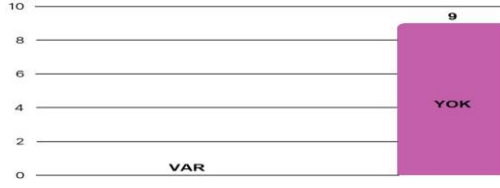
KOLLUĞUN KÖTÜ MUAMELESİNE MARUZ KALMA

Diyarbakır çalıştayına katılan 21 çocuk ve ergenden 9'u kolluk müdahaleleri sırasında kötü muameleye maruz kaldığını belirtirken, 12 çocuk kolluğun kötü muamelesine maruz kalmadığını belirtmiştir.

KÖTÜ MUAMELEYE GÖRE CİNSİYET DAĞILIMI

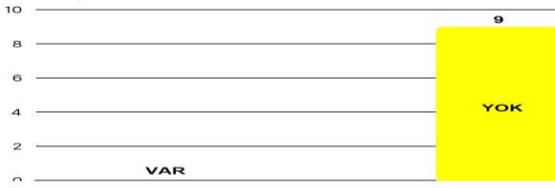
Kötü muameleye maruz kaldığını bildiren çocuk ve ergenlerin tamamı kadındır.

KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALANLARIN ADALET ERİŞİMİ D

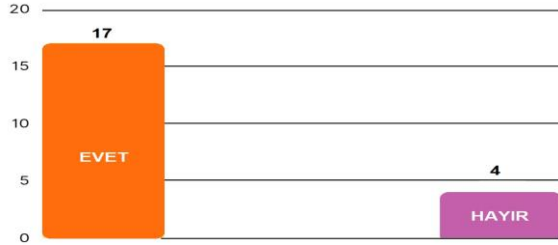
Kötü muameleye maruz kaldığını bildiren dokuz çocuk ve ergenden hiçbiri hukuki şikayete bulunmamıştır.

5.5 İzmir İli Bulgular & Ölçümler

KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALANLARIN ADALETE ERİŞİMİ

Hukuki başvuru olmamasından kaynaklı kötü muamelenin cezai yaptırımı bulunmamaktadır. Bu sebeple kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerin adalete erişim sağlamamış olduğu gözlemlenmiştir.

HUKUKİ HAKLARLA İLGİLİ BİLGİ SAHİBİ OLMA

Çocuk ve ergenlerden 17'si yasal haklarının farkında olduğunu belirtirken, 4'ü bu haklardan haberdar olmadığını ifade etmiştir.

İzmir'de çalışmaya katılan tüm çocuk ve ergenler, yasal haklarının farkında olduklarını belirtmiştir. Ancak Diyarbakır bulgularına benzer şekilde, kolluk kuvvetleri tarafından kötü muameleye maruz kaldığını ifade eden çocuk ve ergenlerden hiçbiri hukuki yollara başvurmamıştır.

Veriler, bildirilen şiddet vakalarının çoğunlukla erkek çocuklara yöneldiğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet perspektifinden bakıldığında bu durum, kız çocuklarının kamusal alanda daha düşük görünürlüğe sahip olmalarıyla kısmen ilişkili olabilir. Bununla birlikte, ateşli silahların hem çocukların hem de erkeklerin yaşam hakkı ihlallerinde öne çıkan bir araç olduğu tespit edilmiştir.

İzleme faaliyetleri ayrıca, şiddete ve yaşam hakkı ihlallerine en çok maruz kalan çocukların ağırlıklı olarak 15-19 yaş aralığında olduğunu ortaya koymuştur. Neredeyse tüm vakalarda adalete erişim sınırı kaldığı gözlemlenmiş, özellikle cezasızlık politikaları ve etkin hesap verebilirlik mekanizmalarının yokluğunun sorunun devam etmesine yol açtığı görülmüştür.

6. ÇALIŞTAYLAR

İzleme çalışmasına ek olarak İzmir ve Diyarbakır'da, coğrafi ve karakteristik yapıları farklı iki ilde, çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayların amacı başta yaşam hakkı ihlalleri olmak üzere çocuk ve ergenlerin haklarının iyileştirilmesi, güçlendirilmesidir. Çalıştayların hedef kitlesi çocuklar ve ergenlerden oluşmaktadır. Destekleyici aktörler olarak çalıştaya STK temsilcileri, akademisyenler, üniversiteler ve yerel yönetimler de dahil edilmiştir. İzmir çalıştayı 09 Mart 2025 tarihinde, Diyarbakır çalıştayı 22 Mart 2025 tarihinde gerçekleşmiştir.

6.1 İzmir Çalıştayı

Online ve yüz yüze davetler yoluyla 50 yetişkin ile 32 çocuk ve ergen çalıştaya davet edilmiş, etkinliğe 37 yetişkin ve 20 çocuk/ergen katılmıştır. Çalıştay iki salonda paralel oturumlar şeklinde yürütülmüştür. Çocuklar ve ergenler için düzenlenen oturumda interaktif atölye çalışmaları gerçekleştirilmiş, yetişkinler ve ebeveynlerin yer aldığı oturumda ise çocuk hakları, insan hakları ve savunuculuk uygulamaları konusundaki deneyimler paylaşılmıştır.

Etkinliğin başarılı şekilde gerçekleşmesine birçok kurum katkı sunmuştur. Bayraklı Belediyesi konferans salonunu tahsis etmiş ve Belediye Çocuk Meclisi'nin katılımını desteklemiştir. İzmir Barosu adalete erişim konusunda bir sunum gerçekleştirmiş, Her Yerde Çocuk Derneği ise dezavantajlı çocuklarla alandaki deneyimlerini paylaşmıştır.

Çalıştay, proje uzmanları Zeynep Eda Berfin Tozlu ve Erkan Ceylan tarafından, proje uzmanı Mehmet Tursun'un gözetiminde yürütülmüş; çocuklara yönelik etkinlikler çocuk gelişimi uzmanı Sedanur Uğur tarafından gerçekleştirilmiştir.

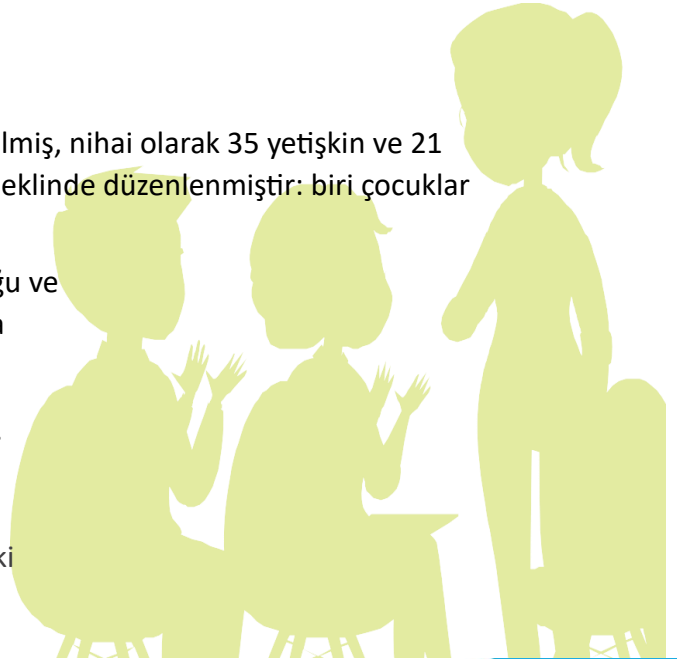
İzmir Çalıştayı, çocuk hakları konusunda farkındalık yaratma ve çocukların aktif katılımını sağlama açısından verimli bulunmuştur. Katılımcıların geri bildirimleri, bu tür girişimlerin değerini ortaya koymuş ve çocuk haklarının güçlendirilmesi için akademi, yerel yönetimler, barolar ve STK'lar arasında iş birliğinin sürdürülmesinin önemini vurgulamıştır.

6.2 Diyarbakır Çalıştayı

Diyarbakır'da 44 yetişkin ve 36 çocuk/ergen davet edilmiş, nihai olarak 35 yetişkin ve 21 çocuk katılım sağlamıştır. Çalıştay, iki paralel oturum şeklinde düzenlenmiştir: biri çocuklar ve ergenler için, diğeri ise yetişkinler ve veliler için.

Oturumlarda çocuk hakları, insan hakları savunuculuğu ve dayanışmayı güçlendirme stratejileri tartışılmış, ayrıca çocuklara katılım sertifikaları verilmiştir.

Çalıştaya geniş bir kurum yelpazesi destek sağlamıştır. Dicle Üniversitesi'nden Prof. Dr. Aziz Yağan hem etkinliğe katkı sunmuş hem de çalışmanın etik onay sürecini yürütmüştür. Ayrıca Dicle Üniversitesi'nden iki profesör, bir doçent ve bir doktor çalıştaya katılmıştır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ulaşım desteği sağlamış, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası mekân tahsis etmiş ve üç personel görevlendirmiştir. Diyarbakır ve Gaziantep Baroları adalet erişim konusunda sunum yapmıştır. Bunun yanı sıra Kuzey Yıldızı Vakfı, Mezopotamya Vakfı, Z Kuşağı Derneği, Rengarenk Derneği, Özgürlük Yolu Vakfı ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği deneyimlerini paylaşarak çalışmaya dinamizm katmıştır.

Çalıştay, proje uzmanları Zeynep Eda Berfin Tozlu ve Erkan Ceylan tarafından, proje uzmanı Mehmet Tursun'un gözetiminde yürütülmüş; çocuklara yönelik etkinlikler çocuk gelişimi uzmanı Sedanur Uğur tarafından gerçekleştirilmiştir.

Diyarbakır Çalıştayı, çocuk hakları konusunda farkındalık oluşturma ve çocukların anlamlı katılımını sağlama açısından etkili olmuştur. İzmir'de olduğu gibi, katılımcılar akademi, yerel yönetimler, barolar ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğinin sürdürülmesinin proje amaçlarının ilerletilmesi açısından önemini vurgulamıştır.

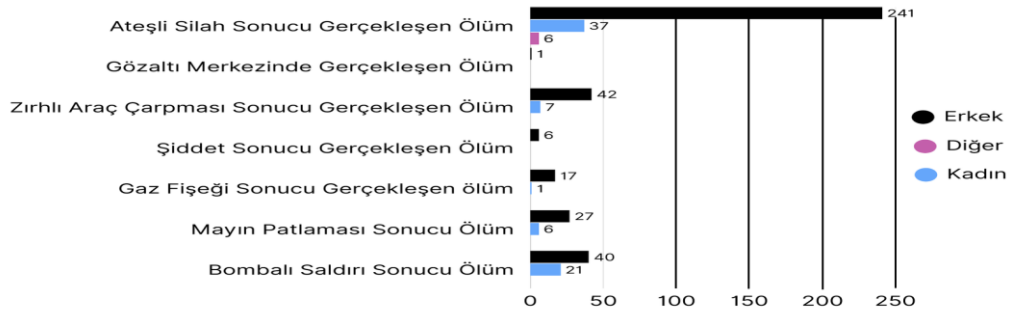
7. İZLEME FAALİYETLERİ

7.1 İzlemenin Amacı

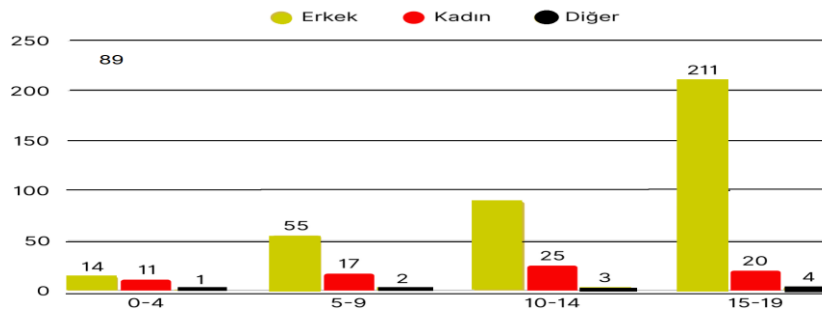
İzleme faaliyetleri 2007–2024 dönemini kapsamaktadır. Bu faaliyetler, insan hakları alanında çalışan STK'lar ve barolar tarafından hazırlanan raporların incelenmesi, Baran Tursun Vakfı tarafından davaların sistematik olarak takip edilmesi ve bireysel vakaların ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi gibi tamamlayıcı yöntemler aracılığıyla yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde kullanılan tüm raporlar, belgeler ve yayınlar bu raporun kaynakça bölümünde listelenmiştir.

Aşağıda sunulan grafikler, yürütülen izleme ve gözlem çalışmaları sonucunda elde edilen temel göstergeleri ve ölçümleri yansıtmaktadır. Bu grafikler, Türkiye’de çocuk haklarının hem mevzuatta hem de uygulamada ne ölçüde korunduğuna ilişkin genel bir görünüm sunmayı, çocuk haklarının yargısal ve yargı dışı mekanizmalar içinde güçlendirilmesine katkıda bulunmayı ve bu alanda kanıta dayalı savunuculuğu desteklemeyi amaçlamaktadır.

7.2 Vakaların Sınıflandırılması & Ölçümler

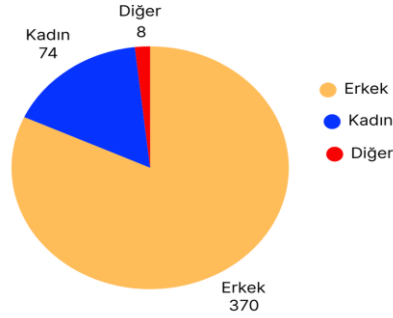

İzleme çalışmaları sonucunda yaşam hakkı ihlalleri, ateşli silahlar nedeniyle gerçekleşen ölümler, gözaltında ölümler, zırhlı araç çarpmasıyla meydana gelen olaylar, fiziksel şiddet, gaz fişeği kullanımı, mayın patlamaları ve bombalı saldırılar şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Veriler, en yüksek ölüm oranının ateşli silahlar nedeniyle gerçekleştiğini göstermektedir.

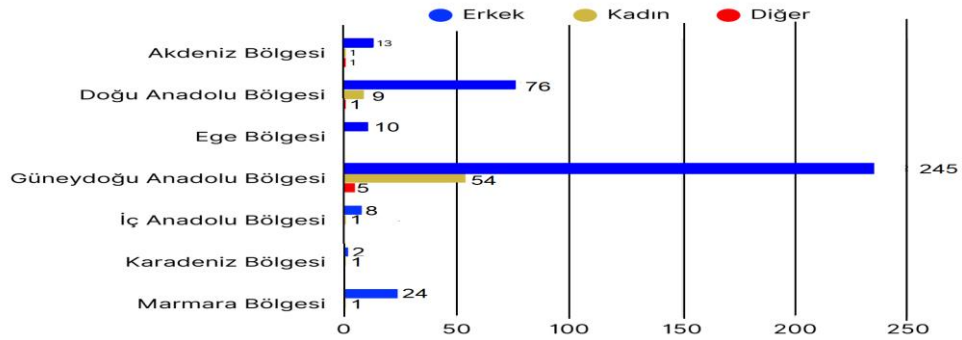
YAŞAM HAKKI İHLALLERİ YAŞ GRUBUNA GÖRE DAĞILIMI

Yaşam hakkı ihlallerinin yaş gruplarına göre dağılımı 0-4,5-9,10-14,15 -19 olarak belirlenmiştir. En yüksek yaşam hakkı ihlalinin 15-19 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

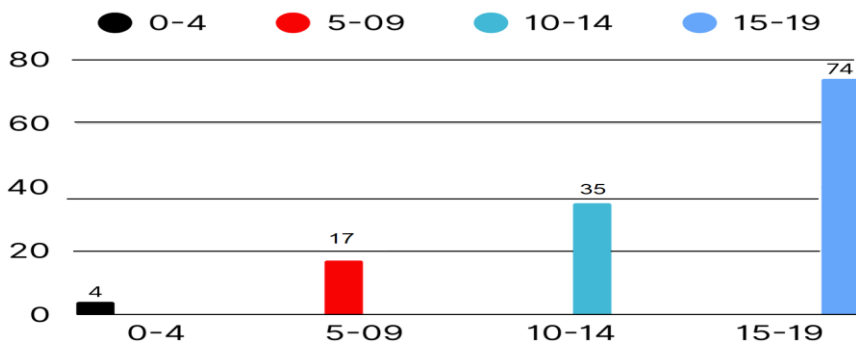
YAŞAM HAKKI İHLALLERİ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Yapılan izlemelere göre yaşam hakkı ihlallerine maruz kalanların 370'i erkek, 74'ü kadındır. 8 kişinin ise cinsiyeti bilinmemektedir. İhlallerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında çoğunluğunun erkek olduğu gözlenmektedir.

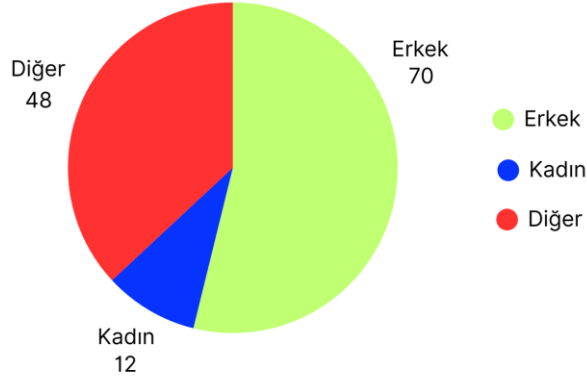
YAŞAM HAKKI İHLALLERİ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

Yapılan izleme sonucunda toplamda 583 veriye ulaşılmıştır. Yaşam hakkı ihlallerine maruz kalan 583 kişiden 304'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. İhlallerin yarısından fazlasının coğrafi ve siyasi karakterleri farklı, Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde olduğu gözlenmektedir.

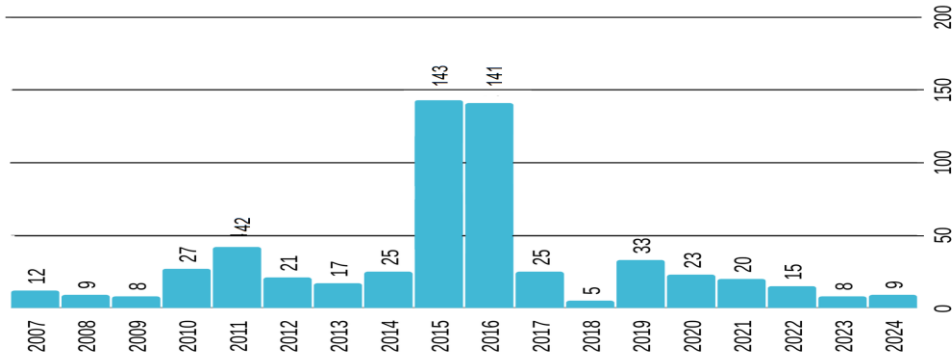
VAKALARIN YAŞ GRUBUNA GÖRE DAĞILIMI

Yapılan izleme sonucunda şiddete ve kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerin yoğunluklu olarak 15-19 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

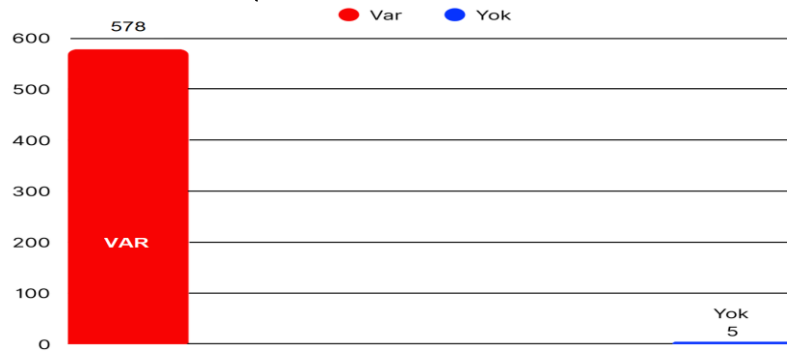
VAKALARIN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Kötü muamele ve şiddet kategorisinde vakaların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında 70 kişinin erkek, 12 kişinin kadın olduğu gözlenmektedir. 48 kişinin ise cinsiyeti bilinmemektedir.

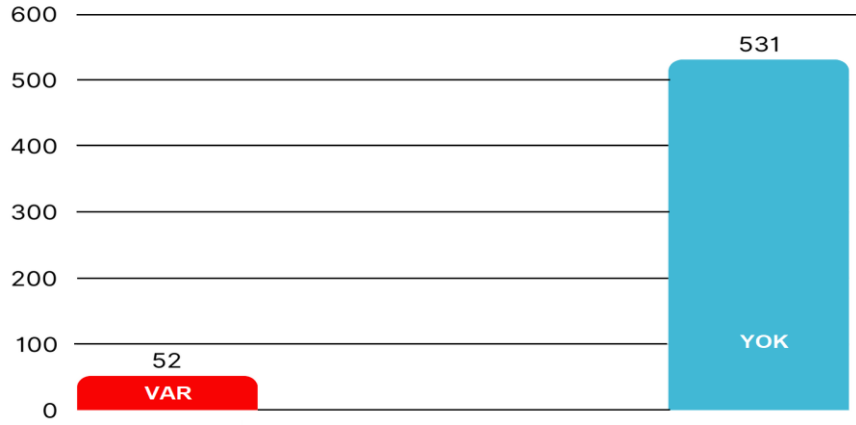
VAKALARIN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

2007 ile 2024 yılları arası yapılan izlemeye göre, şiddet ve kötü muamele vakalarının en yüksek olduğu yıllar 2015 ve 2016 yılları olarak gözlemlenmiştir.

KOLLUĞUN KÖTÜ MUAMELESİNE MARUZ KALMA

İzlenen 583 vakadan 578'nin adalete erişim sorunun olduğu gözlemlenmiştir

HEDEF KİTLENİN HUKUKSAL DESTEK TALEBİ

Kötü muamele ve şiddete maruz kalan mağdurların hukuksal destek talebi incelendiğinde 583 vakadan ancak 52'nin talepte bulunduğu gözlemlenmiştir.

HEDEF KİTLEYE YÖNELİK MİSİLEMELER

İzleme sürecinde kayıt altına alınan 583 vakanın 20'sinde, mağdurların veya ailelerinin adalet arayışına karşılık olarak misilleme niteliğinde davalar açıldığı tespit edilmiştir.

7.3 Vakaların İllere Göre Dağılımı & Ulaşılan Vaka Sayısı

İzlenen İl : 35

İzlenen Vaka : 583

Diyarbakır- İzlenen Vaka Sayısı: 99

Batman- İzlenen Vaka Sayısı: 83

Van- İzlenen Vaka Sayısı: 53

Şırnak- İzlenen Vaka Sayısı: 73

Hakkari İzlenen Vaka Sayısı: 53

Mardin- İzlenen Vaka Sayısı: 42

Gaziantep - İzlenen Vaka Sayısı:39

Şanlıurfa- İzlenen Vaka Sayısı: 19

İstanbul - İzlenen Vaka Sayısı: 23

Ağrı- İzlenen Vaka Sayısı: 13

Elazığ- İzlenen Vaka Sayısı: 2

Bitlis - İzlenen Vaka Sayısı: 2

Mersin - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Hatay - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Kocaeli - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Bingöl - İzlenen Vaka Sayısı: 4

Muş - İzlenen Vaka Sayısı: 2

Tunceli- İzlenen Vaka Sayısı: 1

Siirt - İzlenen Vaka Sayısı:6

Aydın- İzlenen Vaka Sayısı: 3

Malatya - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Sakarya - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Antalya- İzlenen Vaka Sayısı: 1

Muğla - İzlenen Vaka Sayısı: 2

Kütahya- İzlenen Vaka Sayısı: 1

Zonguldak - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Erzurum - İzlenen Vaka Sayısı: 5

Karabük - İzlenen Vaka Sayısı: 2

İzmir - İzlenen Vaka Sayısı: 12

Adana - İzlenen Vaka Sayısı: 17

Balıkesir - İzlenen Vaka Sayısı: 1

Samsun - İzlenen Vaka Sayısı: 4

Bitlis- İzlenen Vaka Sayısı: 4

Bursa- İzlenen Vaka Sayısı: 2

Ankara - İzlenen Vaka Sayısı: 7

Bursa- İzlenen Vaka Sayısı: 2

Ankara - İzlenen Vaka Sayısı: 7

8.ÇEVİRİMİÇİ & YÜZ YÜZE GÖRÜŞMELER

Bu bölüm, ACAR Projesi, Sivil Toplum İş birliği Programı çerçevesinde, Baran Tursun Vakfı tarafından hazırlanmıştır. Çalışma, Vakfın Türkiye’de çocuk ve ergenlere yönelik şiddet ve ayrımcılığın farklı boyutlarına ilişkin kanıt üretme, kanıta dayalı savunuculuğu destekleme ve farkındalık oluşturma çabalarının bir parçasıdır.

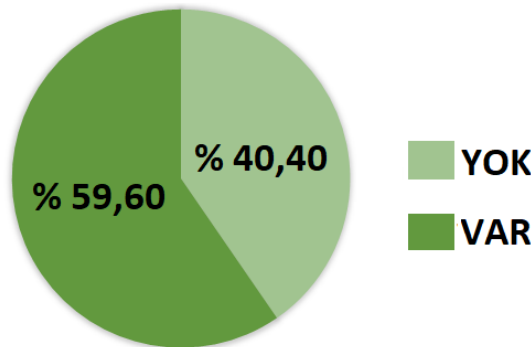
Araştırma, çocukların toplumsal yaşamda ve özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları ortamlarda kötü muameleye, ayrımcılığa ve kurumsal şiddete maruz kalıp kalmadıklarını değerlendirmek amacıyla yürütülen çevrimiçi ve yüz yüze görüşmelerden elde edilen istatistiki verilere dayanmaktadır.

Toplamda 400 kişiye form gönderilmiş, bunlardan 141’i eksiksiz doldurularak geri dönmüştür.

Kapsam: Anketin birincil hedef kitlesini çocuklar oluşturmuştur. Destekleyici katılımcılar arasında ebeveynler, yetişkinler, STK’lar, barolar, yerel yönetimler, akademi ve insan hakları savunucuları yer almıştır. Formun temel amacı, katılımcıların çocuk hakları ihlallerine ilişkin bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını ölçmektir.

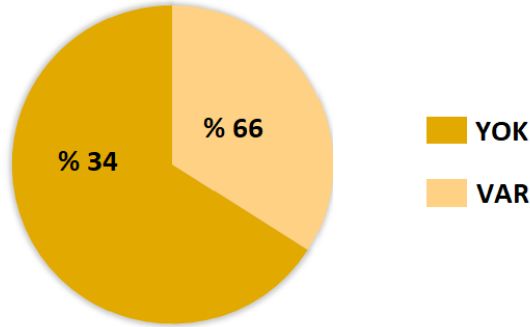
8.1 Geri Dönüş ve Değerlendirmeler & Ölçümler

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nden haberiniz var mı ?

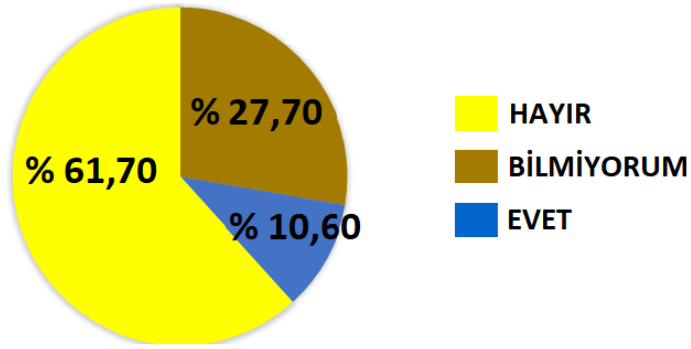
Katılımcıların %40,40’sı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nden haberdar olduğunu belirtirken, %59,6’sı bu metinden haberdar olmadığını ifade etmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeden haberiniz var mı ?

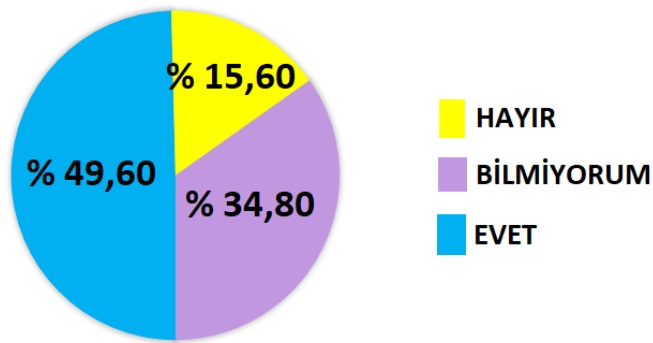
Katılımcıların %34'ü Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeden haberdar olduğunu belirtirken, %66'sı bu sözleşmeden haberdar olmadığını ifade etmiştir

Türkiye'de çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi, izlenmesi ve giderimleri yeterli düzeyde mi?

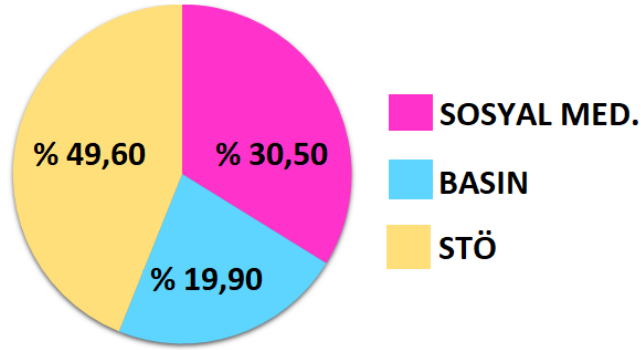
Çocuklara yönelik kötü muamelenin önlenmesi ve izlenmesinin yeterli olduğunu belirtenlerin oranı %10,6 iken, yeterli olmadığını ifade edenlerin oranı %61,7'dir. Bu konuda fikri olmadığını belirtenlerin oranı ise %27,7 olarak kaydedilmiştir.

Başta temel insan hakları olmak üzere, çocuk hakları iyileştirilmesi ve savunuculuk faaliyetlerinde risk faktörü Var mı?

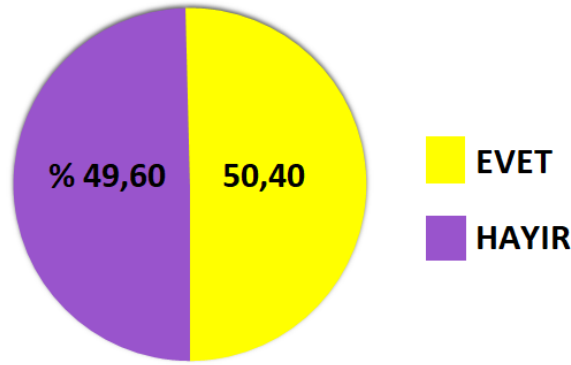
Hak ihlalleri alanında savunuculuk faaliyetleri yürütülmesinin riskli olup olmadığı sorusuna katılımcıların %49,6'sı riskli yanıtını vermiştir. Risk olmadığını belirtenlerin oranı %15,6, bu konuda fikri olmadığını ifade edenlerin oranı ise %34,8'dir

Kolluk gücü tarafından gerçekleştirilen şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerinden nasıl haberdar oluyorsunuz?

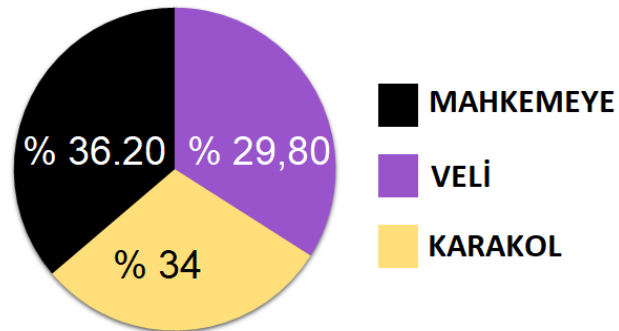
Kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen hak ihlallerinden nasıl haberdar olunduğu sorusuna katılımcıların %46,1'i sivil toplum örgütleri aracılığıyla yanıtını vermiştir. Sosyal medyadan haberdar olanların oranı %30,6, basın aracılığıyla haberdar olanların oranı ise %23,4'tür

Daha önce açık veya kapalı alanlarda kolluk görevlisinin kötü muamelesine maruz kaldınız?

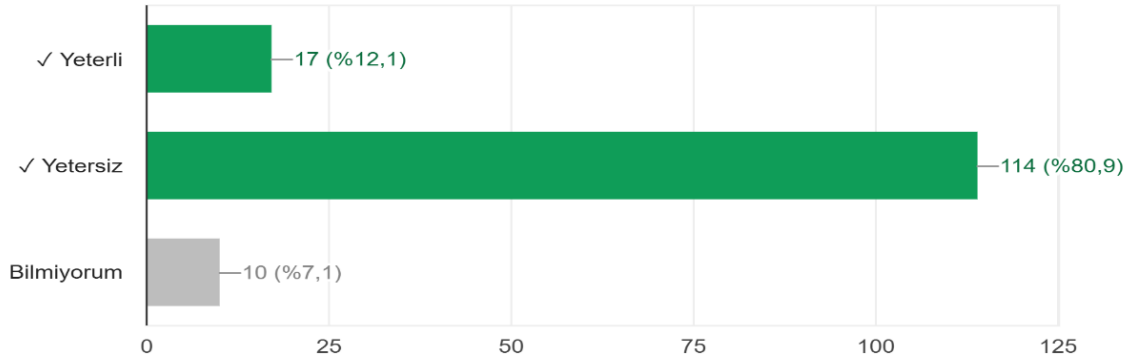
Daha önce kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kaldığını belirtenlerin oranı %49,6 iken, maruz kalmadığını ifade edenlerin oranı %50,4'tür.

Temel insan hakları ihlallerine maruz kaldığınızda ilk derece nereye başvuracaksınız

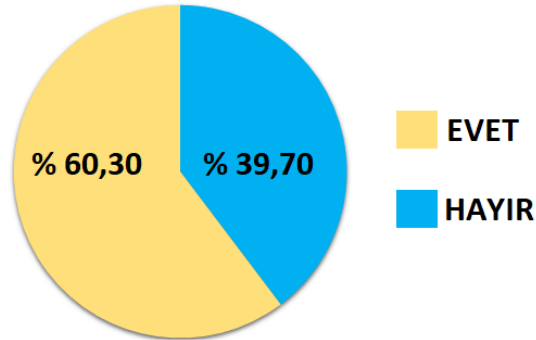
insan hakları ihlaline maruz kalındığında nereye başvurulması gerektiği sorusuna katılımcıların %36,2'si mahkeme yanıtını vermiştir. %34'ü karakola başvurulması gerektiğini belirtirken, %29,8'i veliye başvurulması gerektiğini ifade etmiştir.

Türkiye’de çocuğun korunması ve esenliğine ilişkin toplumsal ve hukuksal mevzuatlar yeterli mi?

Toplumsal ve hukuksal mevzuatların yeterliliği sorusuna katılımcıların %12,1’i yeterli yanıtını verirken, %80,9’u yetersiz bulduğunu, %7,1’i ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir.

Türkiye’de çocuk koruma sistemlerinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik UNICEF faaliyetlerine gönüllü katılmak ister misiniz?

UNICEF faaliyetlerine gönüllü olarak katılmak istediğini ifade edenlerin oranı %60,3 iken istemediğini ifade edenlerin oranı %39,7’dir.

9. BULGULAR

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Türkiye’de çocukların ve ergenlerin haklarının korunmasında yapısal eksikliklerin sürdüğünü ve uygulamaya ilişkin ciddi sorunların devam ettiğini ortaya koymuştur. Bulgular tematik alanlar altında şu şekilde özetlenebilir:

- **Önleme ve Koruma Mekanizmalarının Eksikliği**

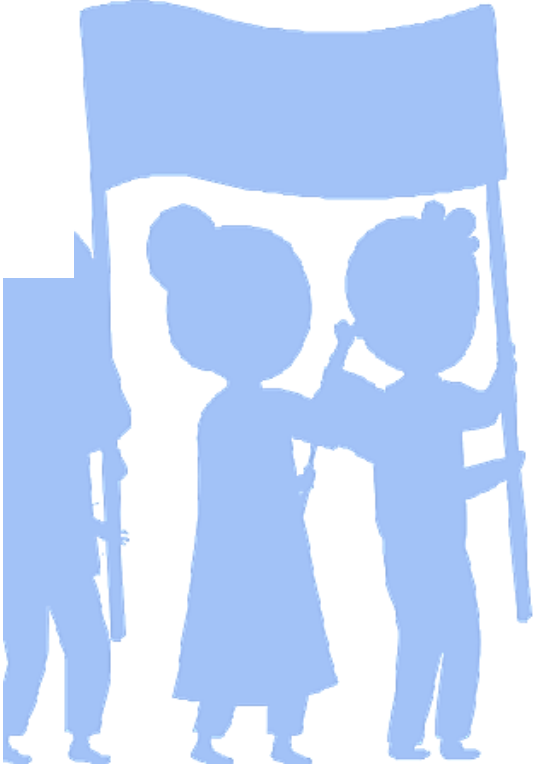
Çocuklara yönelik kötü muamelenin önlenmesi, tespit edilmesi, bildirilmesi, soruşturulması, tedavisi, izlenmesi ve giderimi konularında mevcut adımların ve politikaların yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Çocukların şiddetten korunması, adalete erişimi ve yaşam hakkının güvence altına alınmasında ciddi boşluklar bulunmaktadır.

- **Kolluk Şiddeti ve Yaşam Hakkı İhlalleri**

Tehdit oluşturmayan, kolluktan kaçamayacak durumda olan çocukların orantısız güç kullanımına maruz kaldığı, bazı durumlarda yaşam hakkının ihlal edildiği tespit edilmiştir. İzleme verileri, 452 yaşamsal ihlal vakasının 304’ünün Diyarbakır ve çevre illerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu bulgular, ihlallerin coğrafi dağılımında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

- **Cezasızlık ve Hesap Verebilirlik Sorunları**

Kolluk şiddeti ve yaşam hakkı ihlalleri vakalarında hesap verebilirliğin sınırlı olduğu, etkili ve tarafsız soruşturmaların çoğunlukla yürütülmediği, faillerin kimi zaman görevlerine devam ettiği veya terfi ettirildiği gözlemlenmiştir.

Bu durum cezasızlık kültürünü pekiştirmekte ve toplumda adalete dair güven kaybını artmaktadır.

- **Adalet Arayışında Engeller ve Misillemeler**

Ölümcül vakaların takibinde yüksek risk faktörleri bulunduğu, mağdur aileler üzerinde baskılar uygulandığı ve adalet arayışında olanların misilleme davalarıyla sanık konumuna getirildiği görülmüştür. Bu durum, mağdurların adalete erişimini ciddi biçimde zorlaştırmaktadır.

- **Bağımsız İzleme ve Delil Toplama Sorunları**

Hak ihlallerine ilişkin bağımsız ve güvenilir kaynaklara erişimin sınırlı olması izleme ve raporlama süreçlerini güçleştirmektedir. Çoğu vakada delillerin kolluk personeli tarafından toplanması veya üretilmesi ve fezlekelerin buna göre düzenlenmesi, soruşturmaların bağımsızlığını zedelemektedir.

- **Sivil Toplum ve Toplumsal Bilinç**

STK'ların çocuk hakları ihlallerine karşı savunuculuk kapasitelerinin zayıf olduğu, ailelerin ve toplumun uluslararası normlar ve standartlar hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, hak ihlallerine karşı etkili toplumsal tepki ve dayanışmayı sınırlamaktadır.

- **Çocuk Katılımı ve Adalete Erişim**

Çocukların karar alma süreçlerine katılımını destekleyen mevzuatın uluslararası standartlara uygun olmadığı, çocukların haklarını öğrenmesi ve adalet sistemini anlaması için yeterli eğitim ve bilgilendirme mekanizmalarının bulunmadığı belirlenmiştir. Sosyal hizmetlerin ve destek mekanizmalarının yetersizliği de çocukların adalete erişimini daha da güçleştirmektedir.

- **Çocuk Adalet Sistemindeki Zayıflıklar**

Çocuk adaletine ilişkin düzenlemelerin uluslararası norm ve standartlar ile uyumlu olmadığı, özellikle çocukların haklarının korunması ve adalet süreçlerine etkin katılımı açısından eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular, Türkiye'de çocukların haklarının korunması ve adalete erişiminde ciddi yapısal sorunların devam ettiğini göstermektedir. Çocuklara yönelik şiddet ve kötü muamele vakaları, etkin önleme ve koruma mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle sürmektedir. Yargı süreçlerinde cezasızlığın hâkim olması, kolluğun hesap verebilirliğini zayıflatmakta ve kamu vicdanında güven kaybına yol açmaktadır.

Bu tablo, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve ulusal anayasal yükümlülükler ışığında daha güçlü koruma mekanizmalarının geliştirilmesini, çocuk odaklı ve hak temelli politikaların hayata geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

10. ÇIKTILAR & DENEYİMLER

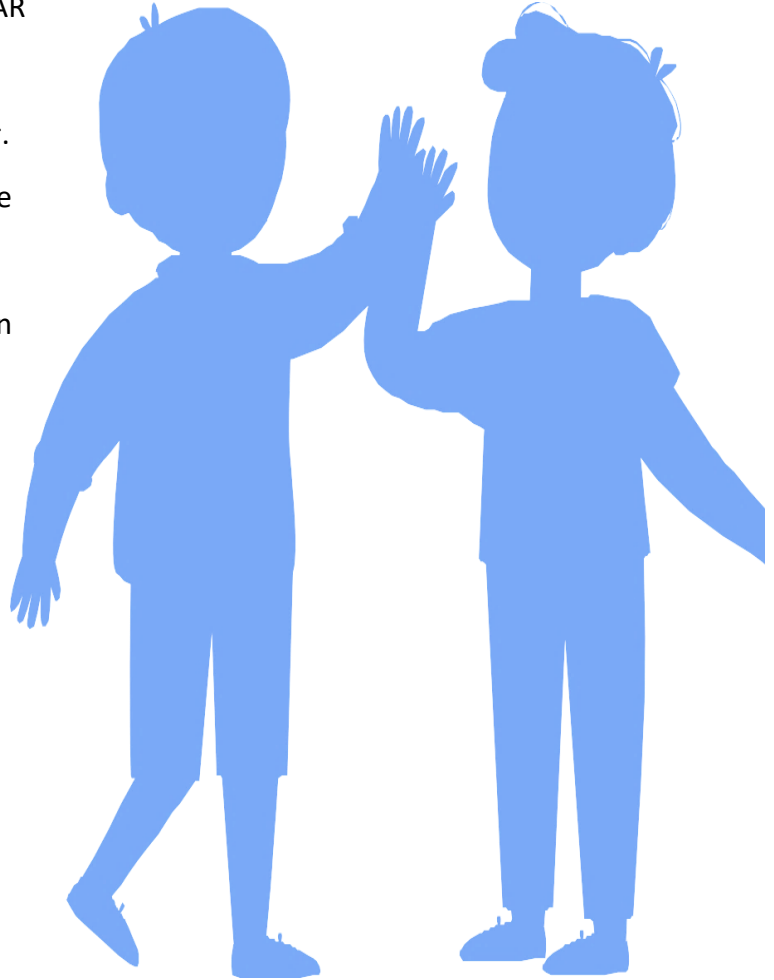
İzleme faaliyetleri ve proje müdahaleleri, hedef kitle ve paydaşlar açısından önemli sonuçlar üretmiştir. Çocuk ve ergen haklarına ilişkin veriler cinsiyet, yaş, olay türü, il ve bölge bazında sınıflandırılmış, bu da ihlallerdeki eğilimlerin ve kalıpların daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır.

Proje aracılığıyla çocuklar ve ergenler, kolluk kuvvetlerinin karıştığı şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerine ilişkin istatistiksel bilgilere erişim sağlamış, aynı zamanda ACAR Projesi'nin genel hedefleri, Baran Tursun Vakfı'nın projedeki rolü ve AB ile UNICEF'in desteği hakkında daha fazla bilgi edinmiştir.

Çocukların ve ergenlerin proje faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesi, Baran Tursun Vakfı hakkında güçlü ve olumlu bir izlenim yaratmıştır. Katılımcılar ve paydaşlar, Vakfın vaka izleme, kanıt toplama ve çocuk haklarına ilişkin güvenilir bir veri tabanı oluşturma kapasitesine dair farkındalık kazanmıştır.

Son olarak, proje Baran Tursun Vakfı'nın kapsayıcılık, tarafsızlık ve tüm çocuklar ile paydaşlara eşit mesafede durma ilkelerinin tanınırlığını güçlendirmiştir.

Çocuk ve ergenlerin kararlara katılımı ancak; yerelde çocuk masaları, çocuk meclisleri ve çocuk atölyeleri kurmakla işlerlik kazanacaktır.

11. TAVSİYELER

Bu çalışmanın bulguları, çocukların ve ergenlerin korunmasına yönelik mekanizmaların uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu biçimde güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda öne çıkan tavsiyeler şunlardır:

- Çocukların yaşamlarını etkileyen konularda karar alma süreçlerine etkin katılımını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Çocuk Dostu Mekânlar yaygınlaştırılmalı, parklar, hastaneler, adliyeler, müzeler gibi tüm alanlar çocukların erişimine ve haklarına uygun hale getirilmelidir.
- Yerel düzeyde okul meclisleri, gençlik meclisleri ve çocuk danışma kurulları gibi yapılar kurulmalı ve sürdürülebilir biçimde desteklenmelidir.
- Çocuk ve ergenlerin haklarını öğrenmeleri ve hukuki süreçleri anlayabilmeleri için bilgilendirici seminerler ve atölyeler düzenlenmeli; farkındalık artırıcı çalışmalar düzenli ve sürdürülebilir şekilde yürütülmelidir.
- Çocuklar için özel adalet merkezleri kurulmalı, çocuk mahkemeleri uluslararası norm ve standartlara uygun biçimde güçlendirilmelidir.
- Kamu politikaları ve adalet süreçlerinde çocukların temsilini sağlamak için çocuk danışma komiteleri oluşturulmalıdır.
- Çocukların temel haklarının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için mevzuat ve uygulamalar uluslararası norm ve standartlarla uyumlu hale getirilmelidir.
- Hukuki destek mekanizmaları güçlendirilmeli; kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kalan çocukların barolar ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ücretsiz hukuki destek alması sağlanmalıdır.
- Okullarda insan hakları ve hukuki destek mekanizmalarına ilişkin bilgilendirici programlar düzenli olarak uygulanmalıdır.
- Denetim mekanizmaları artırılmalı; bağımsız ve objektif denetim yolları güçlendirilerek kolluğun kötü muamele uygulamalarının önüne geçilmelidir.
- Kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenler için erişilebilir psikososyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Cinsiyet, dil, din, engellilik veya etnik köken fark etmeksizin tüm çocuklara eşit haklar sağlanmalıdır.
- Mağdur çocukların ruhsal iyilik halleri sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve rehber öğretmenler tarafından düzenli olarak gözetilmelidir.
- Okullarda ve toplum merkezlerinde çocuklara yönelik hak, sorumluluk ve şiddetten korunma yollarını ele alan eğitsel atölyeler düzenlenmelidir.
- Çocuk hakları çalışmalarında veri toplama ve kanıt üretme faaliyetleri sürekli ve sürdürülebilir biçimde desteklenmelidir.
- Kolluk kuvvetlerinin çocuk ve ergenlere yönelik muamelelerine dair istatistikler düzenli olarak toplanmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır.
- Çocuk ve ergen haklarına ilişkin bağımsız izleme mekanizmaları güçlendirilmeli ve sivil toplum, barolar, yerel yönetimler ve akademi ile iş birliği yapılmalıdır.

- Çocuklara Yönelik Şiddete Son Vermek İçin Sürdürülebilir Eylemsel faaliyetler yürütmek ve geliştirmek.
- Çocukların korunması ve refahının ilerletilmesinde kaydedilen SMART ilerlemeler sağlamak.
- Akran öğrenimini destekleyecek ve uluslararası toplumun, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin çocuklara yönelik şiddeti sona erdirmeye ve kimseyi geride bırakmama sözünü tutmasını sağlamak.
- Çocuk hakları, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının öğretilmesi için yerelde çocuk masaları ve meclisleri kurulmalı
- Çocuk hakları alanında faaliyet gösteren STK'lar, çocuklara yönelik şiddet, dışlanma ve ayrımcılık konularında ortaklaşma, iş birliği ve güç birliği yapmalı
- Sivil toplum aktörlerinin ulusal düzeyde çocuk hakları gündemini daha etkili bir şekilde etkileme kapasiteleri artırılmalı
- Çocuk koruma sistemlerinin güçlendirilmesi.
- Adalete erişimin desteklenmesi.
- Çocuk haklarının bağımsız şekilde izlenmesinin güçlendirilmesi.
- Çocuğun en temel hakkı olan yaşama hakkı ile eğitim hakkı arasında yakın bir ilişki kurulmalı. Yaşama hakkının yanı sıra, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlak gelişimi için eğitime gereksinimi vardır.

12. SONUÇ

Bu çalışmanın bulguları, Türkiye’de çocukların ve ergenlerin haklarının korunmasında karşılaşılan güçlüklerin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanımı sonucunda meydana gelen şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlali riskleri dikkat çekmektedir. Mahkumiyet kararlarının sınırlı sayıda kalması ve kolluk görevlilerinin delil toplama ve soruşturma süreçlerinde aktif rol üstlenmesi, hesap verebilirliğin güçlendirilmesi ihtiyacını göstermektedir.

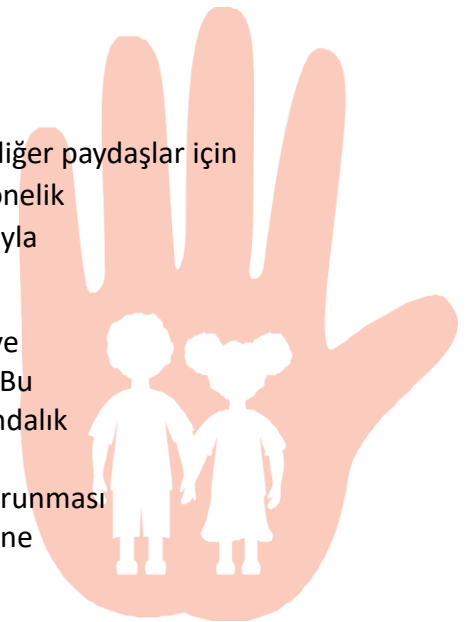
Sanıkların güvenlik görevlisi olduğu davalarda özel koruma mekanizmalarının devreye girmesi, mağdurların adalete erişimini güçleştirmekte ve kamuoyunda güven kaybına yol açmaktadır. Çocuk hakları alanındaki mevcut tablo, ÇHS ve BM Komitelerinin tavsiyeleri ile AİHS ve Mahkeme kararları çerçevesinde Türkiye’nin uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluğunun önemini teyit etmektedir.

Çalışma ayrıca, çocukların ve ergenlerin hem toplumsal yaşamda hem de özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ortamlarda kötü muameleye maruz kalabildiklerini, mevcut başvuru mekanizmalarının etkili işletilmediğini ve cezasızlık algısının çocukların adalete erişimini engellediğini ortaya koymuştur. Diyarbakır ve İzmir’de yapılan sınırlı ölçekli anketler, bu sorunların yerelde somut biçimde hissedildiğini göstermiş, ulusal ölçekte daha kapsamlı araştırmalar yapılması ihtiyacına işaret etmiştir.

Bu rapor, politika yapıcılar, hukukçular, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Çocukların korunmasına yönelik çerçevenin güçlendirilmesi ve çocuk haklarının geliştirilmesi amacıyla somut öneriler sunmaktadır.

Bulgular, kolluk kaynaklı ihlallerle mücadelede daha etkin izleme ve raporlama mekanizmalarına duyulan ihtiyaç ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, hukuki yardım mekanizmalarının güçlendirilmesi, farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması ve kolluk kuvvetlerinin bağımsız denetiminin desteklenmesi, çocukların ve ergenlerin haklarının korunması ve hesap verebilirliğin sağlanması açısından kritik adımlar olarak öne çıkmaktadır.

Mahkumiyet kararlarının sınırlı sayıda kalması ve kolluk görevlilerinin delil toplama ve soruşturma süreçlerinde aktif rol üstlenmesi, hesap verebilirliğin güçlendirilmesi ihtiyacını göstermektedir

13. REFERANSALAR

İzleme Faaliyetlerinde Yararlanılan Raporlar

- Baran Tursun Vakfı Veri Bankası https://barantursunvakfi.org/Cocuklar_Ergenler/
- İnsan Hakları Derneği, 2014 Yılı Hak İhlalleri Raporu
- İnsan Hakları Derneği, 2015 Yılı Hak İhlalleri Raporu
- İnsan Hakları Derneği, 2016 Yılı Hak İhlalleri Raporu
- Diyarbakır Barosu, 2022, Mayın ve Çatışma- Savaş Atığı Kaynaklı Çocuk Hakları İhlalleri Raporu
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı 2021, Yıllık İnsan Hakları Raporu

Uluslararası Belgeler

- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme .
- BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 10: Çocuk Adaleti.
- BM Çocuk Hakları Komitesi, Türkiye'ye İlişkin Sonuç Gözlemleri, CRC/C/TUR/CO/4-5 (2023).
- Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme (CAT).
- BM İşkenceye Karşı Komite, Türkiye'ye İlişkin Sonuç Gözlemleri, CAT/C/TUR/CO/5 (2024).
- Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
- BM İnsan Hakları Komitesi, Türkiye'ye İlişkin Sonuç Gözlemleri, CCPR/C/TUR/CO/2 (2024).

Bölgesel Belgeler

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi .
- Avrupa Konseyi İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi
- Avrupa Konseyi Çocuk Dostu Adalet Yönergeleri (2010).

Ulusal Çerçeve

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
- 6638 Sayılı İç Güvenlik Yasası (2015).

10 Temel Hak

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 10 temel hakta özetlemiştir

- Eşitlik hakkı ...
- Sağlık hakkı ...
- Eğitim hakkı ...
- Oyun ve eğlence hakkı ...
- İfade özgürlüğü hakkı ...
- Şiddetten korunma hakkı ...
- Savaş ve kaçış sırasında korunma hakkı ...
- Sömürüye karşı korunma hakkı...

NOTLAR :